

Оливер БАКРЕСКИ

УДК: 351.74:355.1].072.3(497.7)

МЕЃУЗАВИСНОСТА, СОРАБОТКАТА И КООРДИНАЦИЈАТА МЕЃУ ПОЛИЦИЈАТА И АРМИЈАТА НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Кратка содржина

Трудот претставува критички осврт за потребата од координација меѓу полицијата и Армијата на Република Македонија. Стартната премиса е дека мора да се дејствува синхронизирано за да се овозможи простор за канализирање на заедничките активности и напори за справување со сложени безбедносни ситуации. Во таа смисла, денес предмет на сериозна дебата е тезата за постоење, односно непостоење координација на овие два клучни субјекта во безбедносниот систем на Република Македонија, кои се основа за остварување на мирот и безбедноста во земјата. Оттука се наметнува и размислувањето дека е потребен висок степен на соработка на сите клучни субјекти на безбедносниот систем кои се вклучени во процесот на гарантирање на мирот и безбедноста во државата. Елаборацијата која е направена за соработката и координацијата меѓу војската и полицијата во Република Македонија во овој труд содржи два елемента: прво, се прави анализи на координирачките чекори што ги прави полицијата и Армијата за да се обезбеди потребната соработка и, второ, анализата е направена за безбедносните субјекти, особено за полицијата и Армијата со цел да се утврди со какви проблеми се соочуваат во извршување заеднички активности.

Клучни зборови: КООРДИНАЦИЈА, СОРАБОТКА, КОМУНИКАЦИЈА, БЕЗБЕДНОСЕН СЕКТОР, ПОЛИЦИЈА, ВОЈСКА

Вовед

Денес се смета дека одредена безбедносна состојба може да се радикализира поради лошите процени на состојбата од страна на политичко-безбедносниот врв, вклучувајќи ја и самата координација меѓу полицијата и Армијата на Република Македонија кои се ангажираат за извршување безбедносни задачи, но и од недостиг од навремени информации кои укажуваат на постоење опасност, како и од неподготвеноста на овие клучни безбедносни актери да се справат со безбедносните предизвици. Следствено на тоа, практичен момент за подготовките за справување со потенцијалната опасност е носење одлука на вистински начин и во вистинско време, како и постоење на потребната координација на политичко-безбедносниот врв, која не е секогаш навремена. Тоа значи дека не е сеедно кога ќе биде донесена

одлуката, затоа што избрзана или задоцнета одлука може да биде опасна и пресудна. Непостоењето координација меѓу полицијата и војската може да доведе до редица негативни ефекти во процесот на подготовка, планирање и остварување на активностите поврзани со безбедноста на земјата, а со тоа и во процесот на донесување клучни одлуки.

Оттука, не е сеедно на кој начин носителите на клучните функции во полицијата и во Армијата размислуваат, односно како гледаат и ги интерпретираат јавните проблеми и на каков начин реагираат на нив. Не е сеедно ниту тоа како тие се однесуваат во самиот процес на креирање, а потоа и на спроведување на политиката за национална безбедност. Ниту, пак, е небитен одговорот на прашањето што може од нив да се очекува да направат при сложени безбедносни ситуации. Од друга страна, пак, останува отворено прашањето како размислуваат и како се однесуваат при сложени безбедносни ситуации, како го доживуваат минатото и како ја доживуваат и ја дефинираат сопствената одговорност, која е поврзана најчесто со нивната улога во таква ситуација, но и за она што се случува околу нив. Ако нивниот ангажман не може да придонесе кон надминување одредени проблеми, тогаш тие се принудени својата ментална енергија да ја користат за барање оправдувања за неуспесите и за јалово опишување на тешкотиите во кои западнале или, пак, за барање решенија за проблемите со кои се соочуваат.

Остварување координација меѓу полицијата и Армијата на Република Македонија

Полицијата и Армијата на Република Македонија претставуваат фундаментален конституент и гарант на стабилноста и безбедноста на државата. Заради обезбедување на посакуваното ниво на безбедност, потребно е меѓу нив да има поголема внатрешна интеракција и кохезивност заради заедничко дејствување кое мора да биде во согласност со начелата и вредностите на едно демократско општество.

Оттука, основниот проблем е како да се обезбеди потребната соработка и координација за да можат овие два субјекта полесно да се соочат со безбедносните предизвици, но и да се приспособат на современите општествени проблеми. Приспособувањето на новите општествени, политички и безбедносни промени бара од овие две институции да ја изразат потребната конспиративност и одговорност за преземање соодветни чекори во насока на артикулација и фаворизирање на сето она што придонесува за оптимално решавање на безбедносните проблеми.

Значи, самата ориентација на овие две институции од безбедносниот систем, кои во голема мера се и комплементарни, треба да биде во насока на регулирање и одржување на основните внатрешни односи, заради правилно обликување на целите, како и создавање одреден степен на меѓусебна корелација и координација при извршување на поставените задачи, како основна гаранција за ефикасно спротивставување на современите безбедносни закани.

Координацијата произлегува од меѓузависноста и потребата институциите одговорни за безбедноста заеднички да ги синхронизираат своите активности. Кога за реализација на задачите е потребна поинтензивна комуникација помеѓу институциите, тогаш нема дилема дека треба да постои одреден степен на координација. Исто така, координацијата придонесува да се намали неизвесноста, но и да се подобри комуникацијата за работа која апсолутно не е рутинска и која е непредвидлива.

Координацијата меѓу полицијата и Армијата во 2001 година за време на кризата беше сден од најголемите предизвици, но и тешкотии за безбедносниот систем на Република Македонија. Сведоци бевме на изразито слаба координација, особено меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана (Костова Ј., 2003). Во тој период отсуството на координација произлегуваше од непостоењето јасни правила на игра, па секој орган стоеше на своите цврсти позиции. Посебен проблем претставуваше и поседувањето различни информации, така што оние на Министерството за внатрешни работи се разликуваа од тие на Министерството за одбрана и обратно. Значи, во овој период немаше координација меѓу полицијата и Армијата поради три суштински работи: прво, немаше пропишано во ниту еден акт како треба да биде дефинирана соработката и координацијата меѓу клучните безбедносни актери во државата, второ, непостоење органи и тела со извршна моќ во системот на национална безбедност во кои ќе бидат претставени највисоките професионални нивоа од министерствата и од владините агенции во чија надлежност се безбедноста и одбраната на државата и, трето, речиси никој од носителите на функции на клучните безбедносни институции не се чувствуваа директно повикан или обврзан дека треба да ја овозможи потребната соработка и координација. При постоење на еден ваков правен вакуум, сосема логично беше што државниот врв секојдневно се состануваше, практично се исцрпуваше во непродуктивни дискусии што најчесто не произведуваа единствени одлуки и ставови за единиците на теренот за кои продолжува да бидат obligаторни наредбите што доаѓаа од респективните министерства.

Покрај наведените елементи помеѓу овие два клучни ресурса, немаше координација затоа што често се префрлуваше одговорноста (на пример, со протегањето на граничната линија и прашањето околу ингеренциите кој е надлежен и до каде во преземање на одговорноста за спроведување одредени задачи). Со тоа се создаде ситуација овие две институции повеќе да се занимаваат со тие прашања отколку да работат на конкретните безбедносни проблеми. Исто така, како проблем може да се наведе и непостоењето соработка и синхронизација при повлекувањето од одредени позиции кои беа на мало растојание меѓу Армијата и полицијата. Ова создаде тешкотии, затоа што со повлекување на едните структури, предизвика другите да останат во опасност. Тоа се случуваше поради недефинирани работи на некои делови од теренот што резултираше со напуштање на позициите на Армијата или на полицијата, при што ги доведуваа во многу неповолна ситуација тие што остануваа на одредени позиции и им го отежнуваше дејствувањето од тие позиции, а сето тоа ги доведуваа и до опасност. Мора да се потенцира дека суштински

проблем меѓу овие две институции во тој период беше и нивната затвореност, но и желбата за поголема доминација на едниот врз другиот ресорен орган (Бакрески О., 2005, стр. 159-164).

Како резултат на овие тешкотии, во изминатите години беа преземени конкретни чекори за подобрување на соработката и координацијата меѓу полицијата и Армијата. Така, во 2006 година беше донесено Упатство за оперативни и други постапки на Армијата на Република Македонија во поддршка на полицијата во случај на кризна состојба. Упатството го изразува единството, соработката и координацијата на Армијата и полицијата. Во основа, ова значи поголемо фокусирање на способностите, капацитетите, заедничкото содејство во борбата против асиметричните закани наместо испорачување платформи и декларативни заложби, потоа распоредливост на силите за гранично обезбедување, зголемување на ефикасноста и заштита на објектите кои се во интерес на одбраната итн.

Вкупните напори и практичните чекори за соработка и координација меѓу полицијата и Армијата на Република Македонија се манифестираа преку двете заеднички вежби во 2007 година, и тоа: „Линк-07“ и „Водно-07“. На овие вежби се демонстрира заедничкото работсње, а тоа подразбираше координација на мерките и активностите, но и можност за заедничка помош и соработка, со која се потврди и функционалноста на безбедносниот систем. Ова значеше дека заедничкиот ангажман беше добро осмислен и за негово остварување целосно беа ставени во функција сите потребни ресурси во насока на остварување на поставените цели.

Дејствувајќи на планот на подобрување на координацијата помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана, во почетокот на 2012 година беше потпишан Меморандум за соработка помеѓу овие две институции. Во рамките на Меморандумот за соработка е содржана основната концептуална рамка во која треба да се остварува потребната меѓусебна соработка. Генерално, Меморандумот ги обврзува Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана да ја унапредат соработката и размената на искуство на прашања од безбедносно и одбранбено значење во врска со разменување искуство за решавање сложени безбедносни ситуации, заеднички организирани форми на соработка во насока на усогласување на работата, усовршување и едукација на кадрите, како и други форми на соработка.

Следниот чекор за подобрување на координацијата меѓу полицијата и Армијата особено во воена состојба е направен во почетокот на 2013 година кога Министерството за внатрешни работи изготви Упатство за оперативни и други постапки на полицијата во воена состојба како поддршка на Армијата на Република Македонија. Овој документ е во завршна фаза и со него е предвидено во воена состојба, кога се очекува да има сериозни закани врз безбедноста и опстанокот на државата, полицијата да ѝ даде конкретна поддршка на Армијата и во содејство да извршуваат заеднички активности во одбрана на државата, како и конкретни форми на активности за обезбедување на државната граница и целокупниот простор на државата. Во рамките на упатството е содржана основната концептуална рамка, а е потенцирана и улогата на штабот што се предвидува да биде формиран, а во кој

ќе се остварува планирањето и организирањето, координирањето и информирањето меѓу структурите кои се задолжени за надминување на новонастанатата состојба. Според тоа, субјектите кои се инволвирани во процесот на решавање на воената состојба ги обединува симбиоза на активности кои се насочени кон остварување на безбедносната дејност, но и кон оние елементи што го обезбедуваат нејзиното непречено остварување, па сè до осигурувањето на поставените конкретни цели и резултати од самиот процес.

Заклучок

Мора да се потенцира дека без разлика на преземените чекори направени во изминатите години, координацијата меѓу полицијата и Армијата на Република Македонија и понатаму останува голем предизвик. Во следниот период треба да се насочи вниманието на прашањето со коалициските влади. Во најлоша ситуација двајцата министри кои раководат со клучните ресори во безбедноста и во одбраната да се од различна политичка провизиенција и да застапуваат различни интереси. Тоа ќе значи дека секој ќе дејствува од својата автентична позиција за време на евентуална внатрешна (политичка) криза, која директно ќе има реперкусии врз коалициските партнери. Примерот од 2001 година најдобро говори за сложеноста и сериозноста на овој проблем кога во тој период евидентно беше дека недостасуваше политичка волја кај министрите, кога за исти прашања заземаа различен став. Во таа насока е и следниот проблем што се однесува во однос на распределбата на клучните ресори во државата помеѓу коалициските партии. Искуството од последните години покажува дека македонскиот блок политички партии тешко ги прифаќа кадровските решенија на највисоките функции во ресорот одбрана, односно се има впечаток дека со многу отпор поминуваат овие решенија што доаѓаат од албанските политички партии кои се избрани како коалициски партнери за формирање влада. Се поставува прашање дали ова придонесува, исто така, за создавање лоша политичка волја на министрите, која понатаму лошо може да се манифестира, особено кога треба да се координираат одредени заеднички активности. Ова прашање во наши услови на практикување на демократијата претставува т.н. системски ризик, кој е многу поопасен од конкретниот ризик (природна, елементарна непогода или друг вид ризик од воена или од политичка природа), поради што се активира системот. Во последно време овој вид ризик (системскиот) во рамките на процесот на процената особено се разработува од страна на надлежните органи со цел да се изработи, резервно/излезно сценарио за сложени ситуации.

Значи, во однос на координацијата меѓу полицијата и Армијата сè уште постојат тешкотии, но, сепак, не треба да се заборава дека проблемите поврзани со координацијата се одвидот на оние што ги третираме како постојано отворени прашања за кои се бараат нови одговори. На прашањата што ја третираат координацијата постојано се наврќаме затоа што таа е од големо значење за непреченото функционирање и опстанокот на државата и за неа вреди трајно да се ангажираме.

Во оваа насока со цел да се подобри меѓусебната соработка и координација помеѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана заради ефикасно спроведување на своите надлежности е потребно доусогласување и допрецизирање на заедничките активности. Ова може да се направи со побрзи чекори, особено по потпишувањето на Меморандумот за соработка меѓу Министерството за внатрешни работи и Министерството за одбрана од 2012 година. Во следната фаза останува со конкретни протоколи само да се допрецизира соработката во сите сегменти каде што е потребен заеднички, синхронизиран и координиран настап за решавање сложени безбедносни задачи.

Литература

- Бакрески О., *Координација на безбедносната заедница на Република Македонија*, Филозофски факултет, Скопје, 2005
- Бакрески О., *Координација на безбедносниот сектор: искуства и практики*, Филозофски факултет, Скопје, 2006
- Бакрески О. и Милошевиќ М., *Современи безбедносни системи*, Аутопринт Т.А., Скопје, 2010
- Бакрески О., *Основи на безбедносниот менаџмент*, Филозофски факултет, Скопје, 2011
- Бакрески О., *Контрола на безбедносниот сектор*, Филозофски факултет и Аутопринт, Скопје, 2012
- Бакрески О. Триван Д. и Митевски С., *Корпоративски безбедносен систем*, Комора на РМ за обезбедување на лица и имот, Скопје, 2012
- Gustzkow H., *Communication in Organization, Handbook of Organization*, ed. March J., Rand Mc Nally Company, Chicago, 1965
- Gyarmati I.; Vesel S.(eds.), *Security Sector Governance in the Western Balkans 2004*, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, 2004.
- Defence and Security Sector Governance and Reform in South East Europe: Insights and Perspectives*, Volume II Macedonia, Moldova, Romania, Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Geneva/ Belgrade, 2003
- Костова Ј., *Незавршен мир*, Бага пресс, Софија - Богданци, 2003
- Sarkesian, S. C., *U.S. National Security - Policymakers, Processes, and Politics*, Second edition. Lynne Rienner Publishers, 1995
- Славески С., *Националната безбедност на Република Македонија и евро-атлантските интеграции*, Диги принт - Скопје, 2003
- Стевановиќ О., *Руковођење и командовање*, Полицијска академија, Београд, 1999.

Oliver BAKRESKI

THE INTERDEPENDENCE, THE COOPERATION AND THE COORDINATION BETWEEN THE POLICE AND THE ARMY OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Summary

This paper counterpoises a critical review for the need for coordination between the police and the Army of the Republic of Macedonia. The starting premise is that it has to be acted synchronal in order to enable space for canalizing the common activities and efforts in dealing with complex security situations. In that sense, a subject for critical debate today is the thesis for existence, or nonexistence of coordination of these two key subjects in the security system of the Republic of Macedonia, which are the base for achieving the peace and the security in the country. From hence, the cogitation for the need of a higher degree of cooperation of all key subjects of the security system involved in the process of guaranteeing the peace and security in the country is imposed. The elaboration made for the cooperation and the coordination between the army and the police in the Republic of Macedonia in this paper is consisted from two elements: first, analysis are made of the coordination steps which are made by the police and the army in order to enable the needed cooperation and second, the analysis for the security subjects, especially the police and the army is made in order to ascertain with what kind of problems they are facing in executing the common activities.

Key words: COORDINATION, COOPERATION, COMMUNICATION, SECURITY SECTOR, POLICE, ARMY.